کۆماری ئیسلامی و قەیرانی سیاسی لە عێراق… نەسان نەدینیان

وەرگێڕانی بە کوردی:کاوە عومەر

بوونی کۆماری ئیسلامی لە عێراق مێژوویەکی دوور و درێژی هەیە. ماوەی دوو دەیە ڕۆڵی پیسی خۆی لە عێراقدا بە ئیمکاناتی لۆجستی و سەربازی (هێزەکانی قودس و بەدر)، و ئامرازەکانی تر بە هاوکاری کەسانی وەک نووری مالیکی و ئیسلامی سیاسی و پارتە ناسیۆنالیستەکانی کورد و حەشدی شەعبی و… ئەوانی تر.
قەیرانی سیاسی ئێستای عێراق بە بێ بەدواداچوونی کاریگەری بوونی وێرانکەر و تێکدەرانەی کۆماری ئیسلامی و لە راستیدا بەبێ دەرکردنی لە عێراق چارەسەر نابێت. کورتکردنەوەی دەستی کۆماری ئیسلامی فاکتەرێکی گرنگە بۆ کۆنتڕۆڵکردنی قەیرانی سیاسی ئێستا. پێشینەی حکومەتی ئیسلامی بە هێرشە مووشەکییەکانی و دامەزراندنی حەشدی شەعبی و تەیارکردنی دارایی-سەربازی گروپە کۆنەپەرستە نەتەوەیی-ئایینییەکان، بە تیرۆر و دژایەتیکردنی بزووتنەوە کۆمەڵایەتی و ناڕەزایەتییەکانی خەڵک و دژایەتیکردنی ژنان ناسراوە.

کۆماری ئیسلامی هەمیشە و بەردەوام پشتی بە جبەخانەی چەک و پارەی گەورە و وەبەرهێنانی هەزاران ملیار دۆلار بەستووە بۆ چەسپاندنی بوونی خۆی و باندە ئیسلامی و نەتەوەییە کۆنەپەرستەکان و ستراتیژی ناوچەیی خۆی لە سوریا و لوبنان و یەمەن. بۆ خەڵک، ستراتیجی کۆماری ئیسلامی لە ناوچەکەدا بە واتای شەڕ، تێرۆر و نائەمنی ژیان، و زەوتکردنی ئازادییەکانی تاک، زوڵم لە ژنان و کوشتنی لەژێر ناوی شەرفدا، دابەشبوونی چینایەتی کۆمەڵایەتی، هەژاری و نەهامەتی، ئاوارەبوونی ملیۆنان کەس و ماڵ وێرانی، نوقم بوون لە گەندەڵی و نادادپەروەری کۆمەڵایەتی. بێ هۆ نییە کە لە ناڕەزایەتییە جەماوەرییەکانی عێراق و لوبناندا خەڵک دەیانەوێت کۆماری ئیسلامی دەربکەن. لە ڕاپەڕینەکانی ئەم دواییەدا توڕەیی و ناڕەزایی خەڵک بە تایبەت ژنانی لوبنان و عێراق لە دژی حکوومەتی ئیسلامی و خامنەیی و قاسم سولەیمانی زۆر بەرجەستەبووە. یەکێک لەو دروشمە باوانەی کە لە سەرەتای خۆپیشاندانەکانی مانگی ئۆکتۆبەری ٢٠١٩ لە هەزاران خۆپیشاندەری عێراقەوە بیستراون، بریتییە لە: "بەغدا حرە حرە ئێران، برە برە" (بەغدا، ئازاد، ئازاد؛ ئێران بە دەرەوە، بە دەرەوە).

ناڕەزایەتی و توڕەیی خەڵکی عێراق پەیوەندی بە تەشەنەسەندنی تیرۆر و میلیتاریزمی سەربازی و دروستکردنی گروپی سەربازییەوە هەیە لەوانە حەشدی شەعبی. خامنەیی و سوپای قودس بە مەبەستی چەسپاندنی پێگەی بزووتنەوە ئیسلامییەکان لە ساڵی ٢٠١٥ حەشدی شەعبییان دامەزراند. دامەزراندنی باندی تیرۆریست و بکوژی حەشدی شەعبی کە بە دەستپێشخەری نووری مالیکی کە پایەیەکی حکومەتی ئیسلامیە پێکهێنراوە، بە شێوەیەکی کردەیی دەسەڵاتی دیفاکتۆی حکوومەتی ئیسلامیی بەسەر قەوارەی حکوومەتی عێراقدا سەپاندووە. دیارە ئەم هێزە سەربازییە لەو ماوەیەدا بوەتە جێی ڕەزامەندی سیستانیش کە شەڕی داعش لە عێراق بابەتی سەرەکی بوو. لق و بەشەکانی "حەشدی شەعبی" بریتین لە ڕێکخراوی بەدر، عەسائیب ئەهلی حەق، کەتایب حیزبوڵڵا، هێزی شەهید سەدر، جوڵانەوەی نوجەبا، سەرایە سەلام، سەرایە جهاد، لیوای عەلی ئەکبەر، سەرایەی عەتەبات، کەتایب سەید ئەلشوهەدا، کەتایبی تەیاری ڕەسالەی، سەرایەی خوراسانی، سەرایە عاشورا، هێزەکانی وەعدوڵڵا، تەریقەتی عەباس، کە لە بنەڕەتدا پەیوەندییان بە کۆماری ئیسلامی و هێزی قودسەوە هەبووە. ئەمانە ڕەوتە ئیسلامیەکانن لەگەڵ میلیتاریزمی هاوپەیمانی ڕۆژئاوا و بوونی حکومەتی ئیسلامی گروپە ئیسلامیەکان یەک لە دوای یەک دروست دەبن. نووری مالیکی و هادی عامری و مەهدی موهەندەس لە ڕابەرایەتی ئەم رەوتە ئیسلامیانەدا بوون. حەشدی شەعبی زیاتر لە ١٠٠ هەزار هێزی چەکداری هەیە. بە بڕوای ڕای گشتی و شارەزایانی سیاسی بوونی ئەم هێزە بەم بڕە زۆرە کارێکی نائاساییە کە حکومەتی ئیسلامی بەسەر خەڵکی عێراقدا سەپاندووە.

خەڵک ئاگاداری ئەو ڕاستییەن کە حەشدی شەعبی هێزێکی سەربازییە بە ئامانجی بەهێزکردن و چەسپاندنی پێگەی ڕەوتە ئیسلامی و تیرۆریستییەکان لە عێراق و لوبنان و سووریا لە ژێر هەژموون و ئایدۆلۆژیای کۆماری ئیسلامی و هێزی قودسدا هاوتەریب و بە کەبەکە لەگەڵ سوپای عێراق دامەزرا. هەر لە بەر ئەم هۆکارەش خەڵکی عێراق لەگەڵ دامەزراندنی حەشدی شەعبی ژیانی خۆیان لە مەترسیدا دەبینن. حکومەتی ئیسلامی چەندین جار ڕایگەیاند کە بوونی ئەو لە عێراق "ستراتیجییه". بە واتای هەماهەنگی و ڕێکخستنی بزووتنەوە ئیسلامی و تیرۆریستییەکان و دروستکردنی بنکەیەکی سەربازی و تیرۆریستی لە ناوچەکەدا و بەتایبەت دەستوەردان لە سوریا یەکێکە لە ئامانجە "ستراتیژییەکان"ی ئەو وڵاتەیە. دروستکردنی نائەمنی و هەڕەشەی حکوومەتی ئیسلامی بۆ دانان و بەهێزکردنی لیستە پەسەندکراوەکانی، هەمیشە یەکێک بووە لە شێوازەکانی سوپای قودس و خامنەیی. لیستەکەی

نووری مالیکی کە خامنەیی پاڵپشتی دەکرد لە هەڵبژاردنەکانی ساڵی ٢٠١٠ بە ئەیاد عەللاوی دۆڕا، بەڵام نووری مالیکی لە ژێر فشار و هەڕەشەی ئێراندا جارێکی دیکە بوو بە سەرۆک وەزیران.

لەگەڵ راگەیاندنی ئەنجامی هەڵبژاردنی ئۆکتۆبەری 2021، بەهۆی دژایەتی پارتی دیموکراتی کوردستانی عێراق لەگەڵ ئەو لیستەی کە ئێران پشتیوانی دەکات، حەشدی شەعبی و گروپە لایەنگرەکانی ئێران هێرشیان کردە سەر نووسینگەی حزبەکە و ئاگریان تێبەردا.

لە چەند هەفتەی رابردوودا قائانی فەرماندەی سوپای قودس ماوەیەکی زۆری لە عێراق جێگیر بووە بۆ ئەوەی کاریگەری لەسەر پرۆسەی پێکهێنانی حکومەت و پەرلەمان بکات دوای شکستی هاوپەیمانی “چوارچێوەی هەماهەنگی”. لەژێر فەرماندەیی خامنەییدا، قائانی هەوڵی زۆری داوە بۆ بەدەستهێنانی دەسەڵات لە لایەن حیزبە پشتیوانیکراوەکانی حکوومەتی ئیسلامی و هەڵبژاردنی سەرۆک وەزیرانێک کە لەلایەن کۆماری ئیسلامی و چوارچێوەی هەماهەنگییەوە پشتیوانی دەکرێت. موقتەدا سەدر دژی نزیکبوونەوەیە لە کۆماری ئیسلامی و توانای گەیشتنیان بە لیستی دەخوازی خۆیانە. پارتی دێموکراتی کوردستانی ئێران هاوپەیمانی موقتەدا سەدرە، بەڵام بە فەرمی لە بەرەی چوارچێوەی هەماهەنگیدایە کە نووری مالیکی و هادی عامری لە یەکەتی نیشتمانی و بەرهەم ساڵح سەرۆک کۆماری ئێستا

دەرئەنجامەکەشی ئەوەیە کە کۆماری ئیسلامی بە ئەدای زیاتر لە دوو دەیە ئامادەیی لە عێراق بە ئاراستەی بەهێزکردنی بزووتنەوە ئیسلامی و نەتەوەییەکان و بە دامەزراندنی مۆبیلیزەکردنی جەماوەری و بە پشت بەستن بە کەڵک وەرگرتن لە ئیمکاناتی سەربازی و دارایی لە دروست کردنی قەیران و… نائارامی لە عێراق، ئەکتەری سەرەکی سیناریۆی ڕەش و وێرانکردنی ژیانە موقتەدا سەدر و بزووتنەوە نەتەوەیی-ئیسلامییەکان ڕۆڵێکی هاوشێوەیان هەیە لە دروستکردنی نائەمنی و تێکدانی ژیانی خەڵک لە عێراقدا. سیستەمی مۆزایکی نەتەوەیی-ئایینی دەرئەنجامی بەدەستهێنانی دەسەڵات و مەیدانی بزووتنەوە ئیسلامی و نەتەوەییەکانە. موقتەدا سەدر و نووری مالیکی و هادی عامری و لایەنە ناسیۆنالیستەکانی عێراق و کوردستان هەریەکەیان بەشدارن لە دروستکردنی ناتەبایی کۆمەڵایەتی و دروستکردنی سیناریۆیەکی ڕەش و تێکدانی ژیانی خەڵک. هەموو ئەمانە ڕۆڵ و بەشدارییەکی هاوبەشیان هەیە لە کوشتن و نائەمنی و سەپاندنی هەژاری و بێکاری و زاڵبوون بەسەر پیسترین توخمە ئایینییەکان و بەئیسلامکردنی کۆمەڵگای عێراقدا. خەڵک لە عێراقدا چەندین جار نیشانیان داوە و ڕایانگەیاندووە کە ڕقیان لە سیستەمی مۆزایکی نەتەوەیی-ئایینییە. خەڵک دەیانەوێت ئەم سیستەمە هەڵبوەشێننەوە و

لەسەر بنەمای ئایین و نەتەوە دابەشیان بکەن. خەڵک لە عێراق دەیانەوێت هاوڵاتی بن و مافی یەکسانیان هەبێت. لەگەڵ لوتکەی ئەو ڕاپەڕینە شۆڕشگێڕانەی کە لە ئۆکتۆبەری ٢٠١٩ دەستی پێکرد، خەڵک لە عێراق ویستیان سیستەمی مەزایک کە هەبووە هەڵبوەشێننەوە، ڕایانگەیاند کە دەیانەوێت چارەنووسی کۆمەڵگا کۆنترۆڵ بکەن.
زیاتر لە دوو مانگ بەسەر هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراقدا تێپەڕیوە، بەڵام قەیرانەکان قووڵتر بووەتەوە. حیزبەکانی سەر بە کۆماری ئیسلامی لەم هەڵبژاردنەدا تووشی شکستێکی قورس بوون و دیکۆراتەکانیش کەم بوون. هەڵبژاردنی پۆستی سەرۆکی حکومەت و سەرۆکی کۆمار و پێکهێنانی حکومەت ڕاگیراوە. کۆماری ئیسلامی لە قەیرانی سیاسیی عێراقدا ڕۆڵێکی تێکدەرانە و ئاژاوەگێڕانە دەگێڕێ و خەڵکیش دەیانەوێ بوونی ئەم حکوومەتە و هێزە گرێدراوەکانی لە عێراق کۆتایی پێ بێ. سیستەمی ئێستا و حیزبە نەتەوەیی-ئایینییەکان و کۆماری ئیسلامی لە نێو خەڵکدا ڕیسوا کراون. هەر لەبەر ئەم هۆکارەش دەکرێ بڵێین قەیرانی سیاسی و حکومی لە عێراقداهۆکارەکەی دەگەڕێتەوە بۆ ناشەرعی بونی سیستەمی مەزایکی نەتەوەیی-ئایینی حوکمڕانی لەعێراقدا . بە بڕوای جەماوەری خەڵک ئەم سیستەمە ڕەوا نییە.

لە ساڵی ٢٠١٩ وە ناڕەزایەتی خەڵک و ناڕازیبوونی کرێکاران و جەماوەری خەڵک لە دژی سیستەمی مەزایکی نەتەوەیی-ئایین، دژی گەندەڵی و بێکاری و هەژاری و بوونی حکوومەتی ئیسلامی لە شێوەی مانگرتنی کرێکاری، گردبوونەوەی ناڕەزایەتی لە شەقام و ڕاپەڕینی جەماوەری بەردەوام بووە.
خەڵکی ناڕازی لە عێراق و خەڵک ڕقیان لە سیستەمی ئایینی نەتەوەیی ملیۆنان کەس. ژنان و گەنجان دەسەڵات و وزەیەکی بەرچاویان هەیە بۆ ڕێکخستنی ناڕەزایەتی. تەنها بە ئەم هێزە و بە ڕێکخستنی ئەوان دەتوانرێت هەلومەرجەکان بۆ قازانجی ئامادەبوون و دەستەوەردانی ڕاستەوخۆی خەڵک بگۆڕدرێن. هێزە ئیسلامی و کۆنەپەرستەکان بە هۆی ڕاپەڕین و شۆڕشی ساڵی 2019 بە توندی زیانیان بەرکەوتووە. بەڵام هێشتا ڕێگایەکی دوور و درێژ ماوە.